



อิทธิพลความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธ ในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

THE INFLUENCE OF BELIEFS ABOUT HELL AND HEAVEN ON ONE'S WAY OF LIFE BUDDHISTS IN SIKHORAPHUM DISTRICT SURIN PROVINCE

พระปลัดสมหมาย สุรพลญ (ใจงาม)¹, ภัฏชวัชร สุขเสน²

และ ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม³

Phraphalad Sommai Suraphanyo (Jaingam)¹, Phatchavat Suksen²

and Thanarat Sa-ard-iam³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์¹⁻³

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus¹⁻³

E-mail: patchavat.suk@mcu.ac.th²

ได้รับบทความ: 20 มกราคม 2567; แก้ไขบทความ: 8 มิถุนายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 10 มิถุนายน 2567;

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาเรื่องนรกและสวรรค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท 2) เพื่อศึกษาอิทธิพลความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ และ 3) เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า

1. นรก คือ สถานที่ลงโทษผู้ทำความชั่ว เป็นสถานที่ปราศจากความสุขความเจริญ มีแต่ความทุกข์ทรมาน เป็นสถานที่ลงโทษสัตว์ผู้ทำความชั่วหลังละโลกนี้ไปแล้ว เป็นภพหรือภูมิที่ต่ำสุดในบรรดาภพหรือภูมิทั้งหลาย เป็นส่วนหนึ่งของสังสารวัฏหรือการเวียนว่ายตายเกิด ส่วนคำว่า สวรรค์ แปลว่า โลกที่เลอเลิศเพียบพร้อมไปด้วยความสุข 5 อันน่าปรารถนาน่าใคร่ คือโลกที่งดงามเลอเลิศ เพียบพร้อมด้วยสิ่งที่ดี และสิ่งที่เป็นบุญ สวรรค์นั้นเป็นดินแดนที่บริสุทธิ์ไปด้วย ความสุขล้วนหมู่สัตว์ที่เกิดในสวรรค์

2. อิทธิพลความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ มี 7 ด้าน ได้แก่ ด้านความเชื่อ ด้านพฤติกรรม ด้านวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับนรกและสวรรค์ ด้านการเมืองการปกครอง ด้านจิตกรรมเกี่ยวกับนรกและสวรรค์ ด้านประติมากรรม และด้านการนำไปสร้างบทละครเกี่ยวกับผลบุญแห่งกรรม

3. จากการวิเคราะห์อิทธิพลความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ยังขาดนำเอาหลักธรรมไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและครอบครัว ตลอดจนถึงสังคม เพราะตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา สวรรค์ไม่ใช่จุดหมายที่แท้จริงของพระพุทธศาสนา การทำบุญหรือความดีไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อการไปสวรรค์



คำสำคัญ : อิทธิพลความเชื่อ, นรก, สวรรค์

Abstract

This research article has 3 objectives: 1) to study hell and heaven in Theravada Buddhism 2) to study the influence of beliefs about hell and heaven on one's way of life. Buddhists in Sikhoraphum District Surin Province and 3) to analyze the influence of beliefs about hell and heaven on the way of life. Buddhists in Sikhoraphum District Surin Province The research method is qualitative research. Data were collected from documents and interviews with key informants. Descriptive analysis was used.

The results of the study are as follows:-

1. Hell is a place of punishment for evildoers. It is a place without happiness and prosperity. There is only suffering. It is a place to punish animals who do evil after they have left this world. It is the lowest world or realm among all worlds or realms. It is part of the cycle of compassion or the cycle of birth and death. As for the word heaven, it means a world that is excellent and full of the five desires and desires. It is a wonderfully beautiful world. Full of good things and what is merit Heaven is a land of abundance. Happiness is among all beings born in heaven.

2. The influence of beliefs about hell and heaven on one's way of life Buddhists in Sikhoraphum District Surin Province has 7 areas: belief, behavior, and Buddhist literature about hell and heaven. Politics and government Painting about hell and heaven Sculpture and the aspect of using it to create a drama about the results of the law of karma

3. From the analysis of the influence of beliefs about hell and heaven on the way of life. Buddhists in Sikhoraphum District Surin Province, it was found that Buddhists in Sikhoraphum District Surin Province Still lacking in applying Dhamma principles to benefit both oneself and one's family. as well as society Because according to the teachings of Buddhism Heaven is not the true destination of Buddhism. Merit or good deeds do not aim at getting to heaven.

Keywords: The Influence of Beliefs, Hell, Heaven

บทนำ

ความเชื่อหลักคำสอนเกี่ยวกับเรื่องนรกและสวรรค์ในพระพุทธศาสนานั้น ช่วยปลูกฝังศรัทธาต่อการประพฤติปฏิบัติคือการกระทำของชาวพุทธได้เป็นอย่างดี หากกล่าวเฉพาะในฐานะเป็นทศกัณฐ์และสุคติภูมิ ดังพุทธดำรัสว่า หมู่สัตว์ที่ประกอบกายทุจริต วจีทุจริต และมโนทุจริต กล่าวร้ายพระอริยะ มีความเห็นผิด และชักชวนผู้อื่นให้ทำกรรมตามความเห็นผิด พวกเขาหลังจากตายแล้วจะไปบังเกิดใน อบาย ทุกคติ วินิบาต นรก แต่หมู่สัตว์ที่ประกอบกายสุจริต วจีสุจริต และมโนสุจริต ไม่กล่าวร้ายพระอริยะ มีความเห็นชอบ และชักชวนผู้อื่นให้ทำกรรมตามความเห็นชอบ พวกเขาหลังจากตายแล้วจะไปบังเกิดในสุคติโลกสวรรค์



พุทธศาสนิกชนชาวไทยส่วนใหญ่ นับถือพระพุทธศาสนาและศึกษาหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นคติในการดำเนินชีวิต เพราะมีหลักคำสอนที่ตรงกับอุปนิสัยของตนเอง เช่น การทำบุญ ความอ่อนน้อมถ่อมตน เป็นต้น หลักคำสอนเหล่านี้คนไทยได้นำมาประยุกต์ใช้กับประเพณี วัฒนธรรมของตน ได้อย่างกลมกลืน เช่น การให้ทานแก่พระสงฆ์ในโอกาสต่าง ๆ หลักธรรมคำสอนที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตมาก คือ หลักจริยธรรมและการบำเพ็ญบุญ คือ เรื่องศีล 5 กุศลกรรมบถ อกุศลกรรมบถ และการให้ทาน ชาวพุทธเชื่อว่า หากปฏิบัติตามคำสอนที่เป็นกุศลกรรมได้ จะทำให้ได้บุญ แต่ถ้าหากปฏิบัติตามไม่ได้ หรือปฏิบัติในสิ่งที่ เป็น อกุศลกรรม จะเป็นบาปแก่ผู้กระทำ ซึ่งสิ่งที่ เป็นบุญในโลกนี้ ได้แก่ ความสุขใจ ส่วนบุญในโลกหน้า ได้แก่ การได้ไปสู่สุคติภูมิ เช่น ได้ไปเกิดในสวรรค์ เป็นต้น สิ่งที่ เป็นบาปในโลกนี้ ได้แก่ การประสพกับความทุกข์ใจ ส่วนบาปในโลกหน้าคือการไปสู่ทุคติภูมิ เช่น เกิดเป็นสัตว์นรก เป็นต้น คนทั้งหลายจะกลัวบาปในโลกหน้ามากกว่า เพราะกลัวถูกทรมานให้ได้รับทุกข์อย่างสาหัส ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า คนทั้งหลายไม่กล้าทำบาป เพราะกลัวถูกลงโทษในทุคติภูมิ และต้องการทำความดี เพราะต้องการสมบัติที่น่าปรารถนาในสุคติภูมิ

ในปัจจุบันสังคมไทยกำลังตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกระแสวัตถุนิยมและบริโภคนิยม เมื่อหลักหลักคำสอนคือ “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” ถูกตีความหมายผิดเพี้ยนไปจากเดิม โดยการวัดผลของความดีที่ตัววัตถุ คนในสังคมส่วนใหญ่จึงต้องการความเป็นเจ้าของวัตถุ และความร่ำรวยโดยไม่สนใจที่จะทำงานให้เหนื่อยยาก ด้วยวิธีการที่ทำผิดกฎหมายและผิดศีลธรรม เช่น การค้ายาเสพติด การประพาดอาชญากรรม การโจรกรรม เป็นต้น การกระทำเช่นนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ที่ดีสุขของสังคมส่วนใหญ่ คนส่วนมากมักถือเอาความสุข ความสมปรารถนาในชีวิตปัจจุบันเป็นมาตรฐานความดี คือ ความดีต้องมีผลออกมาเป็นความสุข ความสมปรารถนา เป็นลาภ ยศสรรเสริญ สุข ความชั่วต้องมีผลตรงกันข้าม แต่ในความจริงแล้วไม่แน่นอนเสมอไป ปัจจุบันเป็นยุคที่คนจำนวนมากมีความเชื่อเรื่องวิทยาศาสตร์มากกว่าศาสนา จึงเป็นเหตุให้คนทั้งหลายรู้สึกกลัวนรกน้อยลงหรือบางคนไม่กลัวนรกเลยก็มี อันเป็นผลเสียต่อการปกครองประเทศ เพราะคนทำผิดศีลธรรมและทำผิดกฎหมายมากขึ้น

ชาวพุทธอำเภอศีขรภูมิจึงนับจากอดีตจนถึงปัจจุบันมีรูปแบบการทำบุญที่อาจจะแตกต่างจากชาวพุทธในภาคอื่น ๆ รูปแบบที่แตกต่างกัน เช่น เวลามีมนต์พระไปเจริญพระพุทธมนต์ ก็นิยมแต่งขัน 5 นิมนต์พระ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีความเชื่อว่า หากไม่ได้ทำบุญอุทิศให้แก่ญาติผู้วายชนม์ ญาตินั้นก็จะได้ไม่ได้ไปเกิดในสุคติภูมิ การทำบุญอย่างอื่น เช่น ถวายสังฆทานแก่พระสงฆ์ เป็นต้น ไม่อาจช่วยให้ญาติผู้วายชนมนั้นไปเกิดใหม่ได้ ความเชื่อเหล่านี้ทำให้ชาวพุทธอำเภอศีขรภูมิรู้สึกกังวลต่อชีวิตหลังความตาย ซึ่งสาเหตุสำคัญคือการไปเกิดในสุคติภูมิหรือทุคติภูมินั่นเอง ดังนั้น จึงไม่แปลกใจที่เห็นญาติ ของผู้วายชนมนิยมไปทำบุญถวายภัตตาหาร พระสงฆ์เป็นประจำหลังญาติของตนเสียชีวิตไปแล้ว ทั้งนี้เพราะความกลัวว่าญาติผู้วายชนมนั้นจะหิวโหยในปรโลก แต่เมื่อได้ทำบุญอุทิศให้แล้ว หากไม่มีศรัทธาจริง ก็อาจไปวัดน้อยลง เพราะมีความสบายใจว่าญาติผู้วายชนมนั้นได้ไปเกิดใหม่แล้ว สำหรับผู้เคร่งครัดในศีล จะมีความกลัวบาปเพราะประพาดผิดในพระสงฆ์มาก เช่น ไม่กล้าถือเอา สิ่งของภายในวัดที่พระสงฆ์ไม่ได้อนุญาต เป็นต้น แต่การประพาดบางอย่างก็มีสาเหตุมาจากการถือตามคอง 14 เช่น การระวางไม่ให้ร่างกายถูกต้องพระสงฆ์ เป็นต้น แม้จะมีสาเหตุการปฏิบัติตนต่อพระสงฆ์ที่แตกต่างกัน แต่ก็มี ความมุ่งหมายเป็นอย่างเดียวกันคือการกลัวต่อบาปและหวังผลบุญที่ เกิดจากการกระทำนั่นเอง

ด้วยเหตุผลและสภาพการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะวิเคราะห์อิทธิพลความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ เพื่อความเข้าใจในพฤติกรรมและการประพาด



ปฏิบัติของชาวบ้านในชุมชนดังกล่าว และเพื่อยึดถือเป็นตัวอย่างของการความเชื่อต่อเรื่องนรกสวรรค์จากชุมชนหนึ่งสู่อีกชุมชนหนึ่งได้มากขึ้นเป็นลำดับไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเรื่องนรกและสวรรค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์
3. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วยการศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร มีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขั้นตอนเก็บรวบรวมข้อมูล รวบรวมข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ดังนี้
 - 1) ข้อมูลจากเอกสาร ชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539
 - 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ หนังสือ เอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา รวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้
2. ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ศึกษามาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้
3. สัมภาษณ์ สรุปล อภิปรายผล และแสดงข้อเสนอแนะ
4. จัดทำเป็นเล่มวิทยานิพนธ์ที่สมบูรณ์

ผลการการวิจัย

จากการศึกษา วิเคราะห์อิทธิพลความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์พบว่า

1. นรกและสวรรค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

นรก คือ สถานที่ลงโทษผู้ทำความชั่ว เป็นสถานที่ปราศจากความสุขความเจริญ มีแต่ความทุกข์ทรมาน เป็นสถานที่ลงโทษสัตว์ผู้ทำความชั่วหลังละโลกนี้ไปแล้ว เป็นภพหรือภูมิที่ต่ำสุดในบรรดาภพหรือภูมิทั้งหลาย เป็นส่วนหนึ่งของสงสารวัฏหรือการเวียนว่ายตายเกิด ไม่อาจพิสูจน์ได้ด้วยประสาทสัมผัส มีทั้งหมด 457 ขุม กรรมที่ทำให้ไปบังเกิดในนรก เช่น ฆ่าสัตว์ เป็นต้น

ส่วน สวรรค์ คือ สถานที่เสวยสุขของผู้ทำความดี มี 6 ชั้น (อง.อรรถก. (ไทย) 23/36/294-296) ไม่รวมพรหมโลกตามนัยคัมภีร์วิภังค์ คือ (1) ชั้นจาตุมหาราช (2) ชั้นดาวดึงส์ (3) ชั้นยามา (4) ชั้นดุสิต (5) ชั้นนิมมานรดี (6) ชั้นปรนิมมิตวสวัตดี การตั้งชื่อสวรรค์เหล่านี้ตั้งตามชื่อเทวดาผู้ปกครอง และลักษณะหรือสมบัติของสวรรค์ กรรมที่ทำให้ไปบังเกิดในสวรรค์ เช่น การให้ทาน เป็นต้น

พระไตรปิฎก ไม่ได้ระบุสถานที่ตั้งของ นรกและสวรรค์ ไว้ชัดเจน แต่คัมภีร์ในยุคหลังซึ่งได้รับอิทธิพลจากคัมภีร์ในศาสนาพราหมณ์ กล่าวว่า สวรรค์ตั้งอยู่เหนือเขาพระสุเมรุ ส่วนนรกตั้งอยู่ภายใต้, आयुของ



นรกและสวรรค์มีระยะเวลาอย่างน้อยแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับการกระทำกรรมของผู้ที่ไปบังเกิด (ที.สี. (ไทย) 9/247/83)

สัตว์นรกจะถูกนายนิรยบาลลงโทษหนักเบาตามกรรมที่ได้ทำไว้ วิธีการลงโทษ เช่น ถูกกรอกน้ำเดือดเข้าปาก เป็นต้น ส่วนการเสวยสุขในสวรรค์ เช่น การมีวรรณทิพย์ เป็นต้น ความเชื่อเรื่องนรกและสวรรค์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก เช่น พระเจ้าปายาสีไม่ทรงเชื่อต่อนรกและสวรรค์ หลังจากที่ได้รับฟังคำสอนของท่านพระกุมารกัสสปเถระ จึงได้เปลี่ยนทัศนคติใหม่, ความเชื่อเรื่องนรกและสวรรค์เชิงนามธรรมเป็นเรื่องของสวรรค์ในอกนรกในใจและความสุขใจและทุกข์ใจที่เกิดจากการสัมผัสทางอายตนะ

2. ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

ความเชื่อเรื่องนรกและสวรรค์ของชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ จากการสัมภาษณ์ เชื่อว่า การทำบุญจะทำให้ได้ไปเกิดในสวรรค์ ได้เสวยทิพย์สมบัติ ส่วนการทำความชั่วจะทำให้ไปบังเกิดในนรก ถูกทรมานให้ได้รับความทุกข์ เป็นสถานที่น่ากลัวอย่างยิ่ง ความรู้เกี่ยวกับเรื่องนรกและสวรรค์นี้ที่รับรู้จากการเห็นภาพฝาผนัง และการดูละครทีวี จะทำให้มองเห็นภาพได้ชัดเจน สามารถเตือนสติตนในการดำรงชีวิตเป็น อย่างดี เรื่องนรก-สวรรค์ในปัจจุบันนี้ไม่ได้อยู่ในจิตสำนึกของคนมากเท่าไร ผู้สูงอายุจะมีโอกาสได้ฟังพระแสดง ธรรมเทศนาเรื่องนรก-สวรรค์มากกว่า เพราะได้เข้าวัดฟังธรรมอยู่เป็นประจำและมีโอกาสดีจะต้องพรา้สอน ลูกหลาน ผู้เป็นเด็กและเยาวชนให้เห็นเป็นประจักษ์ว่า นรกสวรรค์เป็นความเชื่อที่จำเป็นต่อชีวิต ผู้สูงอายุเชื่อ ว่าทำบุญได้ไปสวรรค์ ดังนั้น จึงนิยมไปวัดทำบุญ หรือคนที่ดื่มสุรา ก็เพราะเขาไปได้คิดถึงการตกนรก ซึ่งคิดว่า เขาเชื่อนรกเหมือนกัน แต่ด้วยพฤติกรรมเคยชิน จึงทำให้ยังคงไม่เลิกดื่ม ซึ่งดูเหมือนว่าไม่กลัวนรก การสั่งสอน เรื่องนรก-สวรรค์ ให้ดีที่สดุต้องสอนตั้งแต่เด็กมา เมื่อโตขึ้นเขาอาจจะเชื่อหรือไม่เชื่อก็ได้ หรือมีความเชื่อ ตามแต่ก็เปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่ดีได้ยาก คนเราควรจะได้รับ การสอนหรืออบรมบ่อย ๆ จึงจะไม่ประมาท บางคน มีพฤติกรรมไม่ดี แต่เมื่อได้เข้ามาบวช ก็สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ เพราะพระพุทธศาสนาสอนให้คนทำ ความดีและละความชั่ว ดังนั้น การได้รับความรู้ที่ถูกต้องจึงมีความสำคัญมาก หรือบางคนไม่เคยสนใจเข้าวัดฟัง ธรรม แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์บางอย่างที่ทำให้กระเทือนใจ ซึ่งเขาคิดว่าเป็นเรื่องของกรรม ก็ทำให้เขาเปลี่ยนมา เป็นคนดีได้

ในมุมมองที่พุทธศาสนิกชนมองพระสงฆ์ มีความเห็นว่า พระสงฆ์ในปัจจุบันมีการแสดงธรรมเทศนา เรื่องนรกและสวรรค์น้อยลง โดยมากจะแสดงธรรมเทศนาเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน เพราะเห็นว่า คนทุกวันนี้เชื่อ เรื่องวิทยาศาสตร์มาก จึงต้องการสอนให้สอดคล้องกับความรู้และความต้องของเขา ซึ่งเรื่องนี้ก็คาดว่าพระไม่ ควรลดบทบาทของตนเองในเรื่องการสอนเกี่ยวกับนรกสวรรค์เพราะจริง ๆ แล้วนรกสวรรค์ในปัจจุบันจะมี ความชัดเจนมากกว่าอดีตมากกว่าเสียด้วยซ้ำ เหมือนดังคำพูดที่ว่ากรรมติดจรวดอะไรทำนองนั้น ในความหมาย ก็คือ กรรมที่ให้ผลในปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น ภาวะโลกร้อนที่มีผลกระทบคนทั่วโลกอยู่ในขณะนี้ เรื่องสิ่งแวดล้อม ที่พ่นพิษต่อการดำเนินชีวิตกรณีของหมอกควัน เป็นต้น เพราะเผาป่าในปีนี้จะส่งผลกระทบในปีนี้ โดยชี้ให้เห็น ว่านรกคือสภาพที่เป็นทุกข์ปรากฏชัดมากเลย ความคิดความเข้าใจของคนจะก่อให้เกิดพฤติกรรมของคนนั้น ๆ

3. อิทธิพลความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

อิทธิพลความเชื่อเรื่องนรกและสวรรค์ที่มีต่อการศีกษา คือ ชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ได้รับการปลูกฝังเรื่อง นรก-สวรรค์ จากบรรพบุรุษมาโดยลำดับและมีความเชื่อหยั่งลึกลงในจิตใจแล้ว ผู้สูงอายุที่เข้าวัดฟังธรรมอยู่เป็นประจำ นอกจากจะมีความเชื่อแล้วยังปฏิบัติตามได้อีก ส่วนเยาวชนแม้จะมี



ความเชื่อแต่ปฏิบัติตามได้บ้างไม่ได้บ้าง สาเหตุสำคัญเพราะใช้ชีวิตอยู่กับสื่อโซเชียลมากเกินไป ทำให้จิตใจเหินห่างจากศีลธรรม

นิสัยของชาวพุทธไทยมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ดังนั้น จึงนิยมทำบุญ ซึ่งเกิดจากความเชื่อว่ามีอานิสงส์ทำให้ไปบังเกิดในสุคติภูมิ และถือปฏิบัติกันจนเป็นกิจวัตรประจำวัน มีคนจำนวนไม่น้อยที่ไม่คิดเรื่องการไปสู่สุคติของตน แต่คิดว่าการได้ทำบุญกรวดน้ำไปให้แก่ญาติผู้วายชนม์ของตนจะทำให้ญาติพ้นจากทุกข์และได้ไปเกิดในสวรรค์ จากการสังเกตพฤติกรรมการถือตามคอง 14 ของชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า มีการถือตามได้น้อยลงเมื่อเทียบกับในอดีต สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงเกิดจากการรับวัฒนธรรมต่างชาติมากเกินไป ทำให้ไม่เห็นความสำคัญของวัฒนธรรมตนเอง คอง 14 ที่ไม่ได้ถือแล้วในปัจจุบัน เช่น การขอขมาสามีในวันพระ เป็นต้นที่ยังคงถือได้ดี เช่น การไม่นำอาหารอันเหลือจากการบริโภคมาตักบาตร การรอตักบาตรพระ โดยที่ไม่ต้องให้ท่านรอ เป็นต้น ความเชื่อในการถือตามคอง 14 นี้ เกิดจากอิทธิพลความเชื่อเรื่องโทษที่จะได้รับการปฏิบัติผิดคอง ซึ่งเกี่ยวข้องกับอบายภูมิ คำสอนเรื่อง นรก-สวรรค์ มีอิทธิพลในด้านต่าง ๆ ดังนี้

3.1 มีอิทธิพลด้านความเชื่อ คือ ทำให้ชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์มีความเชื่อว่า นรกเป็นสถานที่ลงโทษผู้ทำความชั่ว ส่วนสวรรค์เป็นสถานที่สุขสบายของผู้ทำกรรมดี

3.2 มีอิทธิพลด้านพฤติกรรม คือ ทำให้ชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์มีการละเว้นความชั่ว เพราะกลัวการถูกลงโทษในนรก และชวนช่วยในการทำบุญ เพราะต้องการไปสวรรค์

3.3 มีอิทธิพลด้านวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับนรกและสวรรค์ เช่น จักรวาลทิปนี, ไตรภูมิพระร่วง, ประเพณีสิบสองเดือน เป็นต้น

3.4 มีอิทธิพลด้านการเมืองการปกครอง คือ คำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับจริยธรรมในการปกครองเป็นพื้นฐานของการเมืองการปกครอง

3.5 มีอิทธิพลด้านจิตกรรมเกี่ยวกับ นรกและสวรรค์ คือ ภาพวาดเกี่ยวกับการเสวยกรรมของสัตว์นรก, ภาพเขียนเกี่ยวกับการบำเพ็ญทานของพระเวสสันดร เป็นต้น

3.6 มีอิทธิพลด้านประติมากรรม คือ รูปปั้นเกี่ยวกับนรกและสวรรค์ เช่น รูปปั้นเทพบุตรนางฟ้า เป็นต้น

3.7 มีอิทธิพลด้านการนำไปสร้างบทละครเกี่ยวกับผลกฏแห่งกรรม เช่น เจ้ากรรมนายเวร, เปרטวัดสุทัศน์ เย้ยฟ้าท้าดิน เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษา วิเคราะห์อิทธิพลความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์พบว่า

1. นรกและสวรรค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

นรก คือ สถานที่ลงโทษผู้ทำความชั่ว เป็นสถานที่ปราศจากความสุขความเจริญ มีแต่ความทุกข์ทรมาน เป็นสถานที่ลงโทษสัตว์ผู้ทำความชั่วหลังละโลกนี้ไปแล้ว เป็นภพหรือภูมิที่ต่ำสุดในบรรดาภพหรือภูมิทั้งหลาย เป็นส่วนหนึ่งของสังสารวัฏหรือการเวียนว่ายตายเกิด ส่วน สวรรค์ คือ สถานที่เสวยสุขของผู้ทำความดี มีการตั้งชื่อสวรรค์เหล่านี้ตั้งตามชื่อเทวดาผู้ปกครอง และลักษณะหรือสมบัติของสวรรค์ กรรมที่ทำให้ไปบังเกิดในสวรรค์ เช่น การให้ทาน เป็นต้น สัตว์นรกจะถูกนายนินยบาลลงโทษหนักเบาตามกรรมที่ได้ทำไว้ ส่วน



การเสวยสุขในสวรรค์ เช่น การมีวรรณะทิพย์ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระบุญเทียน พุทธโร (ปัญญาแก้ว) (2554 : 231) ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์เรื่องพระโพธิสัตว์ในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ผลการศึกษาพบว่า คำว่า พระโพธิสัตว์ หมายถึงคน หรือสัตว์ที่บำเพ็ญบารมีเพื่อจะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต ศัพท์ที่ใช้แทนคำว่า โพธิสัตว์ มีหลายศัพท์ เช่น พระมหาบุรุษ มหาสัตว์ และ พุทธังกูร เป็นต้น พระโพธิสัตว์นั้นทั้งนิกายเถรวาทและมหายานนั้น ได้มีการจัดแบ่งออกเป็นประเภทแตกต่างกันไป ในคัมภีร์ฝ่ายเถรวาทนั้น ได้มีการแบ่งพระโพธิสัตว์โดยรวมตามหลัก 3 ประการ คือ ศรัทธา ปัญญา และความเพียร ในฝ่ายพุทธศาสนามหายานนั้นแบ่งพระโพธิสัตว์ออกเป็น 2 คือ อุตฺรโพธิสัตว์ และมานุชิโพธิสัตว์ ผู้ที่ดำเนินตามโพธิสัตว์ภูมินั้นจะออกบวช หรือเป็นฆราวาสก็ได้ การสร้างบารมีพระโพธิสัตว์นั้นเป็นสิ่งที่สำคัญที่ทำให้พระโพธิสัตว์เป็นคนหรือสัตว์ที่ประเสริฐกว่าธรรมดา บารมีของพระโพธิสัตว์นั้นทั้งเถรวาทและมหายานมี ความแตกต่างกัน บางประการ ในด้านพัฒนาการพระโพธิสัตว์นั้นมีพัฒนาการหลายด้านที่เกี่ยวข้อง และเป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาการทางพระพุทธศาสนา เช่นด้านประวัติ พระโพธิสัตว์นับแต่อดีตถึงปัจจุบันและอนาคตทุกองค์ ล้วนแต่มีประวัติเป็นของตนเอง โดยมีหลักฐานจากพระไตรปิฎกในพระสูตรต่าง ๆ ได้กล่าวถึงพระโพธิสัตว์ที่เป็นอดีตของพระพุทธเจ้าที่ตรัสรู้ผ่านมา และจะมาตรัสรู้อีกในอนาคตนอกจากพัฒนาทางด้านประวัติแล้วพระโพธิสัตว์ยังมีพัฒนาการทางด้านอุดมการณ์ อุดมการณ์แรกที่พระโพธิสัตว์ตั้งใจที่จะทำก็เพื่อการตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าเพื่อที่จะให้ตน และสรรพสัตว์หลุดพ้นจากวัฏสงสาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาพิเชษฐ์ ธีรวโร (2534 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องกรรมและสังสารวัฏ ในพุทธปรัชญาเถรวาทที่มีต่อการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบัน ผลการศึกษาพบว่า ด้วยเหตุที่พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย การดำเนินชีวิตของคนไทยจึงได้ผูกพันกับ พระพุทธศาสนาอย่างแน่นแฟ้น คนไทยมีศรัทธา มีความเชื่อความเลื่อมใสในหลักคำสอนทาง พระพุทธศาสนา ทั้งได้นำมาประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน กิจกรรมทุกประเภทของคนไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้แสดงออกถึงความป็นไทย เช่น การแสดงออกทางกาย ทางวาจา และ ทางใจ มีความกตัญญูกตเวที มีความเป็นระเบียบวินัย สุภาพอ่อนโยนมีใจเมตตากรุณา โอบอ้อม อารีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีใจกว้างขวาง มีหลักปรัชญาในการดำเนินชีวิต

2. ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

ความเชื่อเรื่องนรกและสวรรค์ของชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ จากการสัมภาษณ์ เชื่อว่า การทำบุญจะทำให้ได้ไปเกิดในสวรรค์ ได้เสวยทิพย์สมบัติ ส่วนการทำความชั่วจะทำให้ไปบังเกิดในนรก ถูกทรมานให้ได้รับความทุกข์ เป็นสถานที่น่ากลัวอย่างยิ่ง ความรู้เกี่ยวกับเรื่องนรกและสวรรค์นี้ที่รู้จากการเห็นภาพฝาผนัง และการดูละครทีวี จะทำให้มองเห็นภาพได้ชัดเจน สามารถเตือนสติตนในการดำรงชีวิตเป็น อย่างดี เรื่องนรก-สวรรค์ในปัจจุบันนี้ไม่ได้อยู่ในจิตสำนึกของคนมากเท่าไร ผู้สูงอายุจะมีโอกาสได้ฟังพระแสดงธรรมเทศนาเรื่องนรก-สวรรค์มากกว่า เพราะได้เข้าวัดฟังธรรมอยู่เป็นประจำและมีโอกาสที่จะต้องพำนักสอนลูกหลาน ผู้เป็นเด็กและเยาวชนให้เห็นเป็นประจักษ์ว่า นรกสวรรค์เป็นความเชื่อที่จำเป็นต่อชีวิต ผู้สูงอายุเชื่อว่าทำบุญได้ไปสวรรค์ ดังนั้น จึงนิยมไปวัดทำบุญ หรือคนที่ดื่มสุรา ก็เพราะเขาไปได้คิดถึงการตกนรก ซึ่งคิดว่าเขาเชื่อนรกเหมือนกัน แต่ด้วยพฤติกรรมเคยชิน จึงทำให้ยังคงไม่เลิกดื่ม ซึ่งดูเหมือนว่าไม่กลัวนรก การสั่งสอนเรื่องนรก-สวรรค์ ให้ดีที่สุดต้องสอนตั้งแต่เด็กมา เมื่อโตขึ้นเขาอาจจะเชื่อหรือไม่เชื่อก็ได้ หรือมีความเชื่อตามแต่ก็เปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่ดีได้ยาก คนเราควรจะได้รับ การสอนหรืออบรมบ่อย ๆ จึงจะไม่ประมาท บางคนมีพฤติกรรมไม่ดี แต่เมื่อได้เข้ามาบวช ก็สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ เพราะพระพุทธศาสนาสอนให้คนทำ ความดีและละความชั่ว ดังนั้น การได้รับความรู้ที่ถูกต้องจึงมีความสำคัญมาก หรือบางคนไม่เคยสนใจเข้าวัดฟัง



ธรรม แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์บางอย่างที่ทำให้กระเทือนใจ ซึ่งเขาคิดว่าเป็นเรื่องของกรรม ก็ทำให้เขาเปลี่ยนมาเป็นคนดีได้

ในมุมมองที่พุทธศาสนิกชนมองพระสงฆ์ มีความเห็นว่า พระสงฆ์ในปัจจุบันมีการแสดงธรรมเทศนา เรื่องนรกและสวรรค์น้อยลง โดยมากจะแสดงธรรมเทศนาเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน เพราะเห็นว่า คนทุกวันนี้เชื่อเรื่องวิทยาศาสตร์มาก จึงต้องการสอนให้สอดคล้องกับความรู้และความต้องของเขา ซึ่งเรื่องนี้ก็น่าคิดว่าพระไม่ควรลดบทบาทของตนเองในเรื่องการสอนเกี่ยวกับนรกสวรรค์เพราะจริง ๆ แล้วนรกสวรรค์ในปัจจุบันจะมีความชัดเจนมากกว่าอดีตมากกว่าเสียด้วยซ้ำ เหมือนดังคำพูดที่ว่ากรรมติดจรวดอะไรทำนองนั้น ในความหมายก็คือ กรรมที่ให้ผลในปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น ภาวะโลกร้อนที่มีผลกระทบคนทั่วโลกอยู่ในขณะนี้ เรื่องสิ่งแวดล้อมที่พิษต่อการดำเนินชีวิตกรณีของหมอกควัน เป็นต้น เพราะเผาป่าในปีนี้จะส่งผลกระทบในปีนี้ โดยชี้ให้เห็นว่านรกคือสภาพที่เป็นทุกข์ปรากฏชัดมากเลย ความคิดความเข้าใจของคนจะก่อให้เกิดพฤติกรรมของคนนั้น ๆ แต่ความจริงนั้นย่อมรู้ไว้เพื่อเกิดความมั่นใจต่างหาก ทำดีในชาตินี้ เมื่อจิตดีระดับจิตพร้อมอยู่แล้ว แม้แต่บุคคลที่ไม่เชื่อ นี่คือ คติพระพุทธศาสนา และทำความเข้าใจไม่ต้องห่วงล่วงหน้า แสดงให้เห็นว่า สามารถมั่นใจในหลักจริงและความดีแล้ว ส่วนการทำดีอยู่ทุกขณะ ประดุจแต่งสวรรค์ตลอดเวลา สวรรค์ก็อยู่ในหลักทางพระพุทธศาสนาถือหลักการปฏิบัติ ไม่ต้องอิงอยู่กับเรื่องรอการพิสูจน์ แต่เน้นทำที่ที่ว่า ให้มีความมั่นใจ ทำดีที่ปฏิบัติเห็นผลได้ในชีวิตนี้ พร้อมทั้งมีความมั่นใจในการทำความดีที่จะมีข้างหน้า ด้วยการปรุงแต่งไว้พร้อมแล้ว เมื่อสภาพจิตให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้นไปแล้วก็ต้องไปดี ไม่ห่วงเรื่องนรกและสวรรค์ ถ้าจิตประณีตจนรักความบริสุทธิ์ รักธรรม และต้องให้ธรรมเผยแผ่ไป ก็อยู่ด้วยกันได้ด้วยความดี ความเมตตา ก็ไม่ต้องหวังผลตอบแทน ความคิดเรื่องนรกและสวรรค์ เป็นความคิดหรือคำสอนที่สำคัญอย่างยิ่งในพระพุทธศาสนาเพราะเกี่ยวข้องกับเรื่องวิถีชีวิต ศีลธรรมและเป้าหมายหรืออุดมคติของชีวิตของมนุษย์และสัตว์ทุกหมู่เหล่าตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา นรกและสวรรค์หรือภพภูมิมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาไพฑูรย์ สุทธิวิธโร** (2536 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์เชิงปรัชญาเรื่องบาปใน พระพุทธศาสนาเถรวาท ผลการศึกษาพบว่า บาปในทัศนะพุทธปรัชญามีจริงในลักษณะที่เกิดจาก กรรมฝ่ายอกุศลที่มีจิตเป็นตัวกระแสนำ ซึ่งในกระแสวิถีจิตที่กระทำแต่ละคราวประกอบด้วยส่วนที่ เรียกว่า อกุศลเจตสิกองค์ประกอบในจิตฝ่ายอกุศล ด้วยเหตุปัจจัยที่มาจากอกุศลนี้เอง จึงทำให้บาป ที่มีอยู่ส่งผลให้มนุษย์และสัตว์ในสากลจักรวาลวนเวียนอยู่ในวัฏวนแห่งการเกิด – การตายอยู่ร่ำไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระศรีสุธรรมเมธี (สุเทพ มุสสุธมโม ป.ธ.9)** (2536 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง อิทธิพลของพระพุทธศาสนาเถรวาทที่มีต่อแนวความคิดทางการเมืองการปกครองของพระเจ้าลิไท ศึกษาเฉพาะกรณี : ไตรภูมิพระร่วง (เตภูมิกถา) ผลการศึกษาพบว่า วรรณกรรมไตรภูมิพระร่วง กล่าวถึงภูมิทั้ง 3 เหตุของการไปเกิด การพ้นไปจากภูมิต่าง ๆ และการกล่าวถึงผลที่จะได้รับจากการประพฤติปฏิบัติดีงามถูกต้อง แสดงให้เห็นถึงผู้ปกครอง (พระเจ้าลิไท) ใช้คำสอนของพระพุทธศาสนาในการอบรมสั่งสอนผู้ใต้ปกครองอยู่ในศีลธรรม มีความประพฤติดีงาม มีจริยธรรมที่เหมือนกัน ทำให้สะดวกในการปกครอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สันทนี อาบัวรัตน์** (2528 : 176) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาวรรณกรรมอีสาน เรื่อง มาลัยหมื่น มาลัยแสน ผลการศึกษาพบว่า วรรณกรรมในมาลัยหมื่นมาลัยแสน กล่าวถึง มหานรก 8 ขุม อันเป็นที่ขดใช้กรรมชั่วของมนุษย์ แต่กล่าว ไว้เพียง 6 รุม คือ สัญญนรก กาลสูตนรก สังขัตตนรก โรธวนรก ตาปนรก และมหาตาปนรก ส่วนที่ขาดหายไป ได้แก่ มหาโรธวนรก และอวิจันรก ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่า ผู้ที่อยู่ในอวิจันรคนั้นแม้พระศรีอาริยเมตไตรยก็ไม่สามารถจะช่วยเหลือให้สำนึกผิดหรือช่วยให้พ้นจากบาปผิดนั้นได้



3. อิทธิพลความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

จากการศึกษามาทั้งหมดในเรื่อง อิทธิพลความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ดังจะเห็นได้ว่า สังคมไทยปัจจุบันนี้ยังขาดเอาหลักธรรมไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและครอบครัว ตลอดจนถึงสังคม เพราะตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา สวรรค์ไม่ใช่จุดหมายที่แท้จริงของพระพุทธศาสนา การทำบุญหรือความดีไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อการไปสวรรค์ เพราะจุดหมายที่แท้จริง คือ นิพพานการดับกิเลส และความทุกข์อย่างสิ้นเชิง ตราบใดที่ยังเวียนว่ายตายเกิด แม้จะอยู่ในสวรรค์ ก็ไม่อาจพ้นจากทุกข์ได้อย่างแท้จริงกรรมมีความสัมพันธ์กับเรื่องนรกและสวรรค์อย่างใกล้ชิด เพราะนรกและสวรรค์ ก็คือ สภาพชีวิตที่เป็นผลของกรรม โดยมีลักษณะคล้ายตามการกระทำของสัตว์ทั้งหลาย การทำความดีเป็นหนทางที่ปลอดภัยที่สุด เพราะคนธรรมดาทั่วไป ไม่สามารถพิสูจน์ได้อย่างเด็ดขาดแน่นอนว่า นรกและสวรรค์แบบข้ามภพข้ามชาติมีหรือไม่ และนรกและสวรรค์ในชาติปัจจุบันก็มีให้ทุกคนได้ประจักษ์อยู่แล้ว เราจึงควรทำความดีและหลีกเลี่ยงความชั่วตามที่พระพุทธเจ้าทรงแนะนำไว้ เพราะการเกิดมาเป็นมนุษย์ที่มีโอกาสทำความดีนั้นยากมากหรือมีโอกาสน้อยมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2542 : 67) ได้กล่าวถึง นรกและสวรรค์ในพระไตรปิฎกว่า มี 3 ระดับ ได้แก่ นรกและสวรรค์ภายหลังความตายว่า เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตกทำลายชั้นแล้ว ย่อมเข้าสู่สุคติโลกสวรรค์นี้เป็นฝ่ายดี เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตกทำลายชั้น ย่อมเข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก นี่เป็นฝ่ายที่ไม่ดี ส่วนนรกและสวรรค์อีกประการหนึ่ง ได้แก่ นรกและสวรรค์ที่อยู่ในใจ ถ้าระดับจิตของเราอยู่ในนรกก็เป็นนรกและไปนรก ถ้าระดับจิตอยู่ในสวรรค์ก็เป็นสวรรค์ และไปสวรรค์และประการสุดท้ายนรกและสวรรค์ชั่วขณะจิต ถ้าเราสร้างสมพินทางจิตใจไม่ดีมี กิเลส โลภะ โทสะ โมหะมาก มันก็ทำให้รับอารมณ์โดยปรุงแต่งเป็นนรก ถ้าเราสร้างสมพินทางจิตใจ ในทางที่ดี มีเมตตา กรุณา มีความเสียสละ มีปัญญา ใจเราก็สบายนั้นคือสวรรค์และเป็นสวรรค์ ในขณะที่จิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปอง โกษา (นามแฝง) (2522 : 21) ได้กล่าวมาจากพระธรรมจากพระไตรปิฎก และได้ศึกษาเกี่ยวกับ ความเชื่อ เรื่องนรก และ สวรรค์นั้น เป็นปัญหาที่นำมา ถกเถียงกันระหว่างพุทธศาสนิกชนว่า นรก สวรรค์ นั้นมีจริงหรือไม่ ซึ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกันว่า เทวดา พรหมมีจริงหรือไม่ ฝ่ายหนึ่งว่านรกและ สวรรค์ มีจริง อีกฝ่ายหนึ่งก็แสดงทัศนะออกมา ว่านรกและสวรรค์ไม่มี ซึ่งมีผู้พูดเปรียบเทียบต่างกันว่า สวรรค์ก็อยู่ในอก นรกก็อยู่ในใจนี้แหละ ต้นเหตุของข้อสงสัยน่าจะเกิดมาจากการคิดที่ว่าไม่มีใคร เคยเห็นนรกและสวรรค์หรือเทวดา ด้วยตาของตัวเอง เมื่อไม่เห็นจึงปักใจเชื่อว่าสิ่งนั้นมีจริงหรือไม่ มีจริงตามกำลังสติปัญญาของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ หลวงวิจิตรวาทการ (2523 : 115) ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง ศาสนาสากล ว่า ความเชื่อเรื่องนรก และสวรรค์ นั้นมีในพระธรรมคัมภีร์ของศาสนาต่าง ๆ เช่น ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ อิสลาม พราหมณ์ เป็นต้น แต่ความเชื่อที่กล่าวถึงอยู่ในที่นี้คือ ความเชื่อเรื่องนรกและสวรรค์ที่ปรากฏในหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งปรากฏในพระไตรปิฎกพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ สาวกของพระองค์ยังได้นำความเชื่อเรื่องนรกและสวรรค์ มาใช้เป็นพุทธวิธีในการเทศนาสั่งสอนพุทธบริษัททั้งหลายด้วย เรียกว่าเทศนา 2 ซึ่งมีลักษณะ 2 อย่าง คือ ปุคคละธิฐาน หมายถึง การแสดงธรรมที่มีบุคคลเป็นที่ตั้งเช่น การแสดงธรรมเทศนาขาดเรื่องพระเจ้าเนมิตราจเสด็จเยี่ยมเมืองนรกและ สวรรค์ เป็นต้น



ธรรมาธิฐาน หมายถึง การแสดงธรรมล้วน ๆ เป็นที่ตั้ง เช่นการเทศนาในหัวข้อธรรม เรื่อง อริยสัจ 4 ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถประยุกต์ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ได้ดังนี้ ด้านวิชาการ คือ นำผลการวิจัยที่ได้จากการวิจัยไปเปรียบเทียบกับความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์, ด้านการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน คือ นำเสนอผลการวิจัยในความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ให้พุทธศาสนิกชนได้ทราบ เพื่อจะปลูกฝัง แนะนำ รณณรงค์ สนับสนุนให้ทำความดี ละเว้นจากการทำความชั่วทั้งปวง และทำจิตใจให้ผ่องใส

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง นรก – สวรรค์ ศึกษาเฉพาะกรณีของชาวพุทธในเขต อำเภอสี่ขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยพบว่ามีหลาย ๆ ประเด็นที่น่าสนใจควรจะศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมได้ ดังนี้

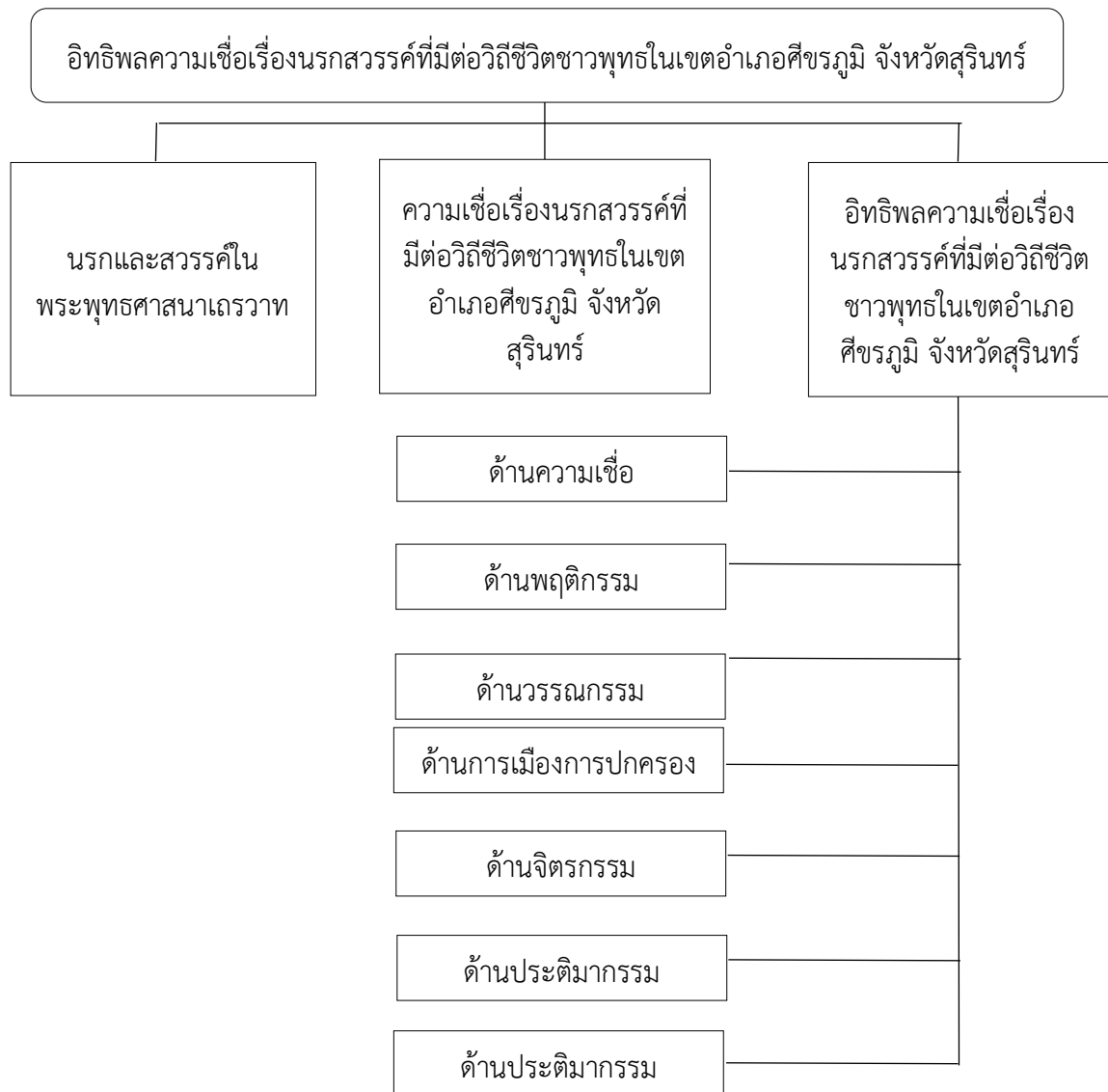
2.1 การศึกษาการประยุกต์สอนเรื่อง นรก-สวรรค์ ที่ปรากฏในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท

2.2 การศึกษาเปรียบเทียบทัศนะเรื่อง นรก-สวรรค์ ของพระธรรมโกศาจารย์ (เงื่อม อินทปญโญ) กับ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต)

2.3 การศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลความเชื่อเรื่อง นรก-สวรรค์ ที่มีต่อพุทธศาสนิกชนในการรักษาศีล 5

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ผลจากการวิจัยเรื่อง “อิทธิพลความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเขตอำเภอสี่ขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์” ทำให้เกิดองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้



แผนภาพ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย



เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). *พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเถปิฎก 2500*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- กรมศิลปากร. (2523). *จักกวัตติปนิของพระสิริมงคลอาจารย์*. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดเซ็นทรัลเอ็กเพรสศึกษาการพิมพ์.
- ป.หลงสมบุญ, (2546). *พจนานุกรมมคธ – ไทย*. [พิมพ์ครั้งที่ 2], กรุงเทพมหานคร: บริษัทธรรมสาร จำกัด.
- ป่อง โกษา (นามแฝง). (2522). *พระธรรมจากพระไตรปิฎก*. กรุงเทพมหานคร: ชวนการพิมพ์.
- พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตโต). (2527). *กรรมและนรกสวรรค์สำหรับคนรุ่นใหม่*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด.
- พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตโต). (2543). *ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎก หมอดิศัยศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (ม.ป.ป). *นรก-สวรรค์ในพระไตรปิฎก*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภาและ-สถาบันบรรลือธรรม.
- พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร), (2544). *ภูมิวิลาสินี*. จัดพิมพ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพพระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร), กรุงเทพมหานคร: วัดยานนาวาและมูลนิธิวัดพระธรรมกาย.
- ราชบัณฑิตยสถาน, (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด.
- หลวงวิจิตรวาทการ. (2523). *ศาสนาสากล*, พระนคร: โรงพิมพ์ ลูก ส. ธรรมภักดี.
- พระบุญเทียน พุทธโร (ปัญญาแก้ว). (2554). *ศึกษาวิเคราะห์เรื่องพระโพธิสัตว์ในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง*. [วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาพิเชษฐ์ ธีรวิโส. (2534). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องกรรมและสังสารวัฏในพุทธปรัชญาเถรวาทที่มีต่อการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบัน*. [วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสมจินต์ สมมาปญโญ (วันจันทร์). (2533). *นรกและสวรรค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สันทนี อาบัวรัตน์. (2528). *การศึกษาวรรณกรรมอีสาน เรื่อง มาลัยหมื่น มาลัยแสน*. [วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- สมคิด เสวยล้ำ. (2553). *การศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมจากการตอบปัญหาของเทวดา*. [วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.